

Föstudagur, 16. nóvember 2018

Ákvörðun nr. 29/2018

Kaup Samkaupa hf. á eignum 12 verslana Basko verslana ehf.

I. SAMRUNATILKYNNINGIN OG MÁLSMEÐFERÐ

1. Með ákvörðun þessari er tekin afstaða til kaupa Samkaupa hf. (hér eftir Samkaup) á 12 verslunum Basko verslana ehf. (hér eftir Basko). Kaupin voru upphaflega tilkynnt Samkeppniseftirlitinu þann þann 25. júní 2018, en sú tilkynning tók einnig til tveggja verslana Basko, annars vegar í Reykjanesbæ og hins vegar á Akureyri. Tók rannsókn málsins einkum til samkeppnislegra staðbundinna áhrifa samrunans á þeim svæðum. Birta Samkeppniseftirlitið samrunaaðilum andmælaskjal þann 15. október 2018 þar sem Samkeppniseftirlitið upplýsti samrunaaðila um þá frumniðurstöðu að samruninn væri skaðlegur samkeppni í Reykjanesbæ og á Akureyri.
2. Með bréfi, dags. 12. nóvember 2018, tilkynntu Samkaup að félagið hefði þann dag, ásamt Basko, undirritað viðauka við kaupsamninginn frá 25. júní 2018. Með viðaukanum hefðu samningsaðilar samþykkt að tvær verslanir yrðu undanskildar kaupunum og féllu því ekki undir hið selda. Annars vegar væri um að ræða verslun Iceland við Hafnargötu 51-55 í Reykjanesbæ og hins vegar verslun Iceland í Kaupangi við Mýrarveg á Akureyri.
3. Vegna framangreinds viðauka við kaupsamning samrunaaðila er Samkeppniseftirlitinu nú kleift að taka afstöðu til kaupa Samkaupa á 12 verslunum Basko á höfuðborgarsvæðinu. Til grundvallar ákvörðuninni liggur gagnaöflun vegna samrunatilkynningar frá 25. júní 2018. Þar sem sú meðferð málsins beindist einkum að staðbundnum áhrifum vegna kaupa á verslunum sem nú hafa verið undanskyldar kaupunum er ekki ástæða til að rekja meðferð málsins frekar í ákvörðun þessari.

II. SAMRUNINN OG AÐILAR HANS

4. Samkvæmt 17. gr. samkeppnislaga telst samruni hafa átt sér stað þegar breyting verður á yferráðum til frambúðar. Samruni getur þannig m.a. falist í því að fyrirtæki taki annað fyrirtæki yfir eða það nái yferráðum í heild eða hluta yfir öðru fyrirtæki, t.d. með því að kaupa hluta af eignum þess eða þær allar, sbr. 1. mgr. 17. gr. laganna.
5. Í samrunatilkynningu kemur fram að með kaupsamningi, dags. 12. júní 2018, hafi Samkaup lofað að kaupa og Basko lofað að selja 14 nánar tilgreindar verslanir og lausafé sem notað sé við rekstur umræddra verslana. Samkvæmt kaupsamningnum er félagið sjálft, Basko, kennitala þess og efnahagsreikningur ekki hluti af hinu selda.

6. Eins og áður greinir tilkynntu Samkaup með bréfi, dags. 12. nóvember 2018, að félagið hefði þann dag, ásamt Basko, undirritað viðauka við kaupsamninginn frá 25. júní 2018. Með viðaukanum hefðu samningsaðilar samþykkt að tvær verslanir yrðu undanskildar kaupunum og væru því ekki hluti hins selda. Annars vegar væri um að ræða verslun Iceland við Hafnargötu 51-55 í Reykjanesbæ og hins vegar verslun Iceland í Kaupangi við Mýrarveg á Akureyri. Vegna þessa myndi kaupverð samkvæmt samningnum lækka um [...]¹ kr. Í samræmi við þetta sneri samrunamál það sem til meðferðar væri hjá Samkeppniseftirlitinu því einungis að þeim verslunum sem staðsettar væru á höfuðborgarsvæðinu, nánar tiltekið eftirfarandi verslunum:
- Verslun Iceland við Engihjalla 8, Kópavogi.
 - Verslun Iceland við Vesturberg 76, Reykjavík.
 - Verslun Iceland við Arnarbakka 2-4, Reykjavík.
 - Verslun Iceland í Glæsibæ, Álfrheimum 74, Reykjavík.
 - Verslun Iceland við Staðarberg 2-4, Hafnarfirði.
 - Verslun Tíu ellefu við Lágmúla 9, Reykjavík.
 - Verslun Tíu ellefu við Hjarðarhaga 47, Reykjavík.
 - Verslun Tíu ellefu við Grímsbæ, Efstalandi 26, Reykjavík.
 - Verslun Tíu ellefu við Laugalæk 9, Reykjavík.
 - Verslun Tíu ellefu við Borgartún 26, Reykjavík.
 - Háskólabúðin við Menntaveg 1, Reykjavík.
 - Háskólabúðin við Eggertsgötu 24, Reykjavík.
7. Samkvæmt samrunaskrá munu Samkaup ekki taka yfir sambönd Basko gagnvart birgjum á grundvelli kaupsamningsins, en í samningnum er þó gert ráð fyrir að [...]²
8. Í samrunaskrá kemur fram að Samkaup séu fyrirtæki sem starfi á sviði dagvöruverslunar. Fyrirtækið reki 48 smávöruverslanir á 33 stöðum á landinu undir nöfnunum Nettó, Kjörbúðin, Krambúð, Samkaup Strax og Seljakjör.³
9. Samkvæmt samrunaskrá fara Samkaup með 15% eignarhlut í félaginu Grófargili ehf. en það félag rekur fyrirtækja- og bókhaldsþjónustu.
10. Samkvæmt samrunaskrá eru eigendur Samkaupa eftirfarandi:

Hluthafi	Eignarhlutur
Kaupfélag Suðurnesja svf.	52,9%
Birta lífeyrissjóður	14,55%
Kaupfélag Borgfirðinga	13,04%
KB framfarafélag ehf.	7,24%
Eignarhaldsfélagið Bjarmi ehf.	5,13%

¹ Fellt út vegna trúnaðar.

² Fellt út vegna trúnaðar.

³ Verslanirnar eru í Reykjanesbæ, Reykjavík, Hafnarfirði, Kópavogi, Akureyri, Borgarnesi, Selfossi, Grindavík, Höfn í Hornafirði, Egilsstöðum, Húsavík, Ísafirði, Akranesi, Flúðum, Laugarvatni, Mývatnssveit, Grundarfirði, Búðardal, Blönduósi, Bolungarvík, Dalvík, Djúpavogi, Eskifirði, Fáskrúðsfirði, Garði, Neskaupsstað, Ólafsfirði, Sandgerði, Seyðisfirði, Siglufirði, Skagaströnd og Þórshöfn.

Byggðastofnun	2,84%
Fagurey ehf.	1,88%
Guðjón P. Stefánsson	0,26%
Magnús Haraldsson	0,18%
Kaupfélag Árnesinga	0,17%

11. Samkvæmt upplýsingum í samrunaskrá starfar Basko aðallega á sviði dagvöruverslunar og rekur 23 smávöruverslanir undir vörumerki Tíu ellefu í Reykjavík, Kópavogi, Garðabæ, Hafnarfirði, Reykjanesbæ og á Akranesi og eru flestar þeirra opnar allan sólahringinn. Þá rekur félagið framangreindar Iceland verslanir, tvær verslanir undir merkjum Háskólabúðarinnar, eina verslun undir nafninu Kvosin, eina Inspired by Iceland verslun og veitingastaðinn Bad Boys Burgers & Grill.
12. Samkvæmt samrunaskrá er Basko ehf. móðurfélag Basko. Það félag á einnig Imtex ehf., sem annast innflutning og rekur vöruhús. Þá fer félagið einnig með 50% eignarhlut í Eldum rétt ehf. Þá er Drangasker ehf., rekstraraðili Dunkin Donuts, dótturfélag Basko.
13. Samkvæmt upplýsingum í samrunaskrá er eignarhaldi á Basko ehf. þannig háttað (A-hlutir):

Hluthafi	Eignarhlutur
Horn III slhf.	80,18%
Station ehf.	11,62%
Árni Pétur Jónsson	6,38%
Borgarhólmi ehf.	1,82%

14. Þá séu einnig útistandandi B-hlutir í Basko ehf. sem séu án atkvæðisréttar en með forgangi til arðs.
15. Samkvæmt samrunaskrá er Horn III slhf. framtakssjóður sem er í rekstri sjóðstýringafyrirtækisins Landsbréfa hf., dótturfélags Landsbankans hf. Sjóðurinn er fjárfestingarsjóður um óskráðar fjárfestingar í íslensku atvinnulífi.
16. Í samrunaskrá segir að markmið samrunans sé að styrkja stöðu Samkaupa á dagvörumarkaði og þá sérstaklega á höfuðborgarsvæðinu. Í ljósi þess hvernig hlutdeild skiptist í dag milli aðila á höfuðborgarsvæðinu sé brýnt að þeim tveimur stóru sem ráði markaðnum sé veitt aðhald. Samruninn gefi möguleika á samlegðaráhrifum sem felist í hlutfallslega lægri stjórnunarkostnaði og hagkvæmari innkaupum.

III. SKILGREINING MARKAÐA

17. Við mat á samkeppnislegum áhrifum samruna samkvæmt 17. gr. c. samkeppnislaga er nauðsynlegt að skilgreina þann markað sem samrunaaðilar starfa á. Samkvæmt 4. gr. laganna er markaður skilgreindur sem sölusvæði vöru og staðgönguvöru eða þjónustu og staðgönguþjónustu. Staðganga er þegar vara eða þjónusta getur að fullu

eða verulegu leyti komið í stað annarrar vöru eða þjónustu. Með hliðsjón af hagfræðilegum rökum þarf að líta á viðkomandi markað út frá a.m.k. tveimur sjónarmiðum; annars vegar vöru- eða þjónustumarkaði og hins vegar landfræðilegum markaði. Hafa ber þó í huga að markaðsskilgreiningar í samkeppnisrétti geta ekki orðið nákvæmar og eru aðeins notaðar til viðmiðunar, sbr. t.d. úrskurð áfrýjunarnefndar samkeppnismála í máli nr. 8/2008, *Fiskmarkaður Íslands hf. gegn Samkeppniseftirlitinu*.

1. Vörumarkaðurinn

18. Samkaup telja markaðinn sem samruninn hefur áhrif á í skilningi samkeppnislaga vera markað fyrir sölu á dagvörum í dagvöruverslunum (dagvörumarkaður) en með dagvöru sé átt við vörur sem uppfylli daglegar neysluparfir neytenda. Vísa Samkaup til þess að Samkeppniseftirlitið hafi talið að verslanir þurfi að hafa á boðstólum ákveðið úrval af t.d. matar-, drykkjar-, hreinlætis- og snyrtivörum, sbr. ákvarðanir Samkeppniseftirlitsins nr. 28/2017 og 64/2008 og skýrslu Samkeppniseftirlitsins nr. 1/2015, *Leiðbeining um samkeppni á dagvörumarkaði – Staða samkeppninnar 2015*.
19. Samkeppniseftirlitið hefur, í tengslum við rannsóknir fyrri mála, nú síðast vegna samruna N1 hf. og Festi hf. og samruna Haga hf. og Olíuverzlunar Íslands hf., rannsakað dagvörumarkaði. Í því samhengi hefur Samkeppniseftirlitið m.a. aflað ítarlegra sjónarmiða frá markaðsaðilum, látið framkvæma neytendakönnun sem og könnun meðal markaðsaðila. Í ljósi niðurstöðu þessa máls telur Samkeppniseftirlitið þó ekki nauðsynlegt að fjalla nánar um skilgreiningar á vörumörkuðum málsins.

2. Landfræðilegir markaðir

20. Í samrunaskrá vísa Samkaup til ákvörðunar Samkeppniseftirlitsins í máli nr. 28/2017, *samruni Haga hf. og Lyfju hf.* Þar komi fram að stærð landfræðilegs markaðar velti m.a. á því að hvaða marki þörf sé talin á því að kaupandinn sé í nálægð við seljandann. Matið ráðist því venjulega af því hvað einkenni vöruna/þjónustuna og viðskiptavinina, eftir hvaða leiðum sala og þjónusta fari fram svo og af eðli viðskiptanna. Sérstaklega skipti máli hversu mikil þörf sé á beinu sambandi milli kaupanda og seljanda og hver sé tíma- og ferðakostnaður við að nálgast seljanda í meiri fjarlægð. Telji stofnunin að markaðir hafi tilhneigingu til að vera staðbundnir þegar mikil þörf sé á beinum samskiptum viðskiptavina og seljanda vörunnar og því hafi almennt verið litið svo á í samkeppnisrétti að smásölumarkaðir séu staðbundnir.
21. Vísa Samkaup til þess í samrunaskrá að Samkeppniseftirlitið hafi alla jafna skilgreint höfuðborgarsvæðið sem sérstakan landfræðilegan markað við sölu á dagvöru. Þá hafi eftirlitið í málum sem varði dagvörumarkað miðað við að verslanir geti að öðru jöfnu náð til sín viðskiptavinum sem ekki þurfi að leggja á sig lengri en 20 mínútna akstur í viðkomandi verslun. Einnig hafi í einstökum málum verið vísað til 20 km fjarlægðar frá verslun. Í ákvörðun Samkeppniseftirlitsins nr. 28/2017 hafi verið miðað við að verslun gæti að öðru jöfnu laðað til sín neytendur sem staddir væru í u.þ.b. 20-30 mínútna akstursfjarlægð frá versluninni. Gera Samkaup athugasemdir við að skilgreining Samkeppniseftirlitsins á landfræðilegum mörkuðum í málinu hafi ekki verið að öllu leyti í samræmi við þær forsendur að neytendur séu u.þ.b. 20-30 mínútna akstursfjarlægð frá versluninni. Þannig séu tæpir 44 km milli Akureyrar og

Dalvíkur og aksturstími þar á milli um 36 mínútur. Þá séu rúmlega 62 km milli Akureyrar og Ólafsfjarðar og aksturstími þar á milli um 50 mínútur.

22. Landfræðilegir markaðir fyrir sölu á dagvöru hafa verið skilgreindir staðbundnir þar sem t.d. höfuðborgarsvæðið hefur verið skilgreint sem sérstakur markaður og eftir atvikum aðrir þéttbýliskjarnar og svæði á landinu, sbr. ákvörðun Samkeppniseftirlitsins nr. 28/2017, *Samruni Haga hf. og Lyfju hf.*⁴
23. Í ljósi niðurstöðu þessa máls telur Samkeppniseftirlitið ekki nauðsynlegt, að svo stöddu, að taka frekari afstöðu til skilgreiningar á landfræðilegum mörkuðum málsins.

IV. SAMKEPPNISLEG ÁHRIF SAMRUNANS

24. Í máli þessu eru kaup Samkaupa á eignum tiltekinn verslana Basko til skoðunar í samræmi við ákvæði samkeppnislaga. Taka þarf til skoðunar hvort samruni þessi hindri virka samkeppni með því að markaðsráðandi staða verði til eða slík staða styrkist á hinum skilgreindu mörkuðum málsins eða verði til þess að samkeppni á markaði raskist að öðru leyti með umtalsverðum hætti, sbr. 1. mgr. 17. gr. c. samkeppnislaga nr. 44/2005.
25. Samkaup telja að samruninn muni hvorki raska samkeppni né hafa skaðleg áhrif á neytendur. Markaðsráðandi staða verði hvorki til né styrkist á skilgreindum mörkuðum málsins við samrunann. Þá telja Samkaup að samruninn verði ekki til þess að samkeppni á markaði raskist að öðru leyti með umtalsverðum hætti í skilningi 17. gr. c. samkeppnislaga. Því telja Samkaup að ekki séu fyrir hendi lagaskilyrði til íhlutunar í samrunann.
26. Að mati Samkaupa er samruninn líklegur til að hafa jákvæð áhrif á neytendur. Með samrunanum sé ætlunin að styrkja stöðu Samkaupa á dagvörumarkaði á höfuðborgarsvæðinu og þar með veita þeim tveimur aðilum sem ráði 70-80% af dagvörumarkaðinum á höfuðborgarsvæðinu aukið aðhald með aukinni samkeppni til hagsbóta fyrir neytendur.
27. Í samrunaskrá kemur fram að með samrunanum sé ætlunin að ná fram aukinni hagræðingu sem eigi að leiða til aukinnar arðsemi fyrirtækisins, sem neytendur muni njóta góðs af, enda muni samkeppnin veita slíkt aðhald að neytendur muni njóta góðs af lægra kostnaðarhlutfalli.
28. Eins og rakið er hér að framan ákváðu samrunaaðilar, með viðauka sem gerður var þann 12. nóvember 2018 við fyrri kaupsamning, að tvær verslanir í Reykjanesbæ og á Akureyri verði undanskildar kaupunum og falli því ekki undir hið selda. Er því ljóst að sá samruni sem hér er til rannsóknar hefur hvorki samkeppnisleg áhrif dagvörumarkað á Akureyri- og Eyjafjarðarsvæðinu né á Suðurnesjum. Hafði athugun Samkeppniseftirlitsins á samrunanum einkum tekið til samkeppnislegra áhrifa á umræddum svæðum.

⁴ Byggt hefur verið á sömu skilgreiningu og nálgun í fyrri málum, sbr. úrskurð nr. 2/2009 og skýrslur Samkeppniseftirlitsins nr. 1/2012 og 1/2015 þar sem fjallað var um samkeppni á dagvörumarkaðnum.

29. Með framangreindri breytingu liggur fyrir að samruni sá sem hér er til umfjöllunar tekur einvörðungu til sölu á dagvöru á höfuðborgarsvæðinu. Heildarvelta markaðar fyrir sölu á dagvörum á höfuðborgarsvæðinu var um [...] ⁵ ma. kr. árið 2017. ⁶ Hlutdeild Samkaupa á höfuðborgarsvæðinu er lítil í samanburði við Haga og Festi og sé Costco meðtalið er Samkaup fjórði stærsti dagvörusalinn á höfuðborgarsvæðinu og Basko sá fimmti. Hagar eru eftir sem áður stærsti dagvörusalinn með um tvöfalt hærri hlutdeild en Festi sem kemur þar næst á eftir.
30. Athugun Samkeppniseftirlitsins gefur til kynna að hlutdeild Samkaupa á höfuðborgarsvæðinu muni tæplega tvöfaldast, hækka úr [5-10]% í [10-15]%. Hins vegar er breytingin á HHI stuðlinum á höfuðborgarsvæðinu um 69 stig og þar af leiðandi er ólíklegt að samruninn hafi í för með sér samkeppnishömlur á þeim landfræðilega markaði nema önnur atriði hafi þar áhrif á, sbr. mgr. 20 í láréttum leiðbeiningum framkvæmdastjórnar ESB. ⁷ Þá er einnig ljóst að staða Haga á markaðnum er enn mjög sterk.
31. Með hliðsjón af öllu framangreindu telur eftirlitið að með samrunanum sé ekki að verða til markaðsráðandi staða sameinaðs fyrirtækis, styrking á slíkri stöðu eða að samkeppni raskist verulega. Ekki eru því forsendur til þess að aðhafast vegna kaupanna.

V. Ákvörðunarorð:

„Kaup Samkaupa hf. á eignum 12 verslana af Basko verslunum ehf. fela í sér samruna í skilningi 17. gr. samkeppnislaga nr. 44/2005. Samkeppniseftirlitið telur ekki ástæðu til að aðhafast frekar vegna kaupa Samkaupa hf. á eignum 12 verslana Basko verslana ehf.“

Samkeppniseftirlitið

Páll Gunnar Pálsson

⁵ Fellt út vegna trúnaðar.

⁶ M.v. hefðbundna skilgreininga að viðbættri dagvörusölu Costco.

⁷ HHI-stuðullinn er talinn ein áreiðanlegasta vísbendingin um það hve samþjöppun á markaði er mikil og hvort eða hvenær ástæða sé til að fylgjast náið með mörkuðum og frekari samþjöppun í kjölfar samruna. HHI-stuðullinn er reiknaður með því að leggja saman ferningstölur markaðshlutdeildar (þ.e. markaðshlutdeild í öðru veldi) þeirra fyrirtækja sem eru á þeim markaði sem við á. Við mat á samþjöppun á markaði er litið til gildis HHI-stuðulsins bæði fyrir og eftir samruna og einnig er horft til þeirrar breytingar sem á stuðlinum verða við samruna. Sjá frekari umfjöllun í ákvörðun Samkeppniseftirlitsins nr. 28/2017, *Samruni Haga hf. og Lyfju hf.*